

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ & ΝΕΟΛΑΙΑΣ

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ
ΕΠΑΡΧΙΑΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ
ΛΕΩΦ. ΑΘΑΛΑΣΣΑΣ 149, 2015 ΛΕΥΚΩΣΙΑ

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΡΙΣΕΩΝ ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

ΕΛΕΝΑ ΚΑΓΚΑ (BA, MSc) & ΧΡΙΣΤΙΑΝΑ ΛΟΪΖΙΔΟΥ (BSc, PGDip, DEdPsy)
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

Διαχείριση Κρίσεων στα Σχολεία

Σχολική Κρίση: Ορισμός, Μορφές, Αναμενόμενες Αντιδράσεις

Ψυχολογικό Τραύμα: Ορισμός, Σοβαρότητα

Προτεινόμενο Σχέδιο Δράσης:

Επιτροπή / Ομάδα Διαχείρισης Κρίσης του Σχολείου

Ομάδα Διαχείρισης Κρίσης ΥΕΨ

Σενάριο Περιστατικού Κρίσης στα Σχολεία

ΚΡΙΣΗ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

- Τα σχολεία έρχονται τακτικά αντιμέτωπα με γεγονότα / συνθήκες που άγονται στη διαχείριση κρίσης. Μια σχολική κρίση λαμβάνει διάφορες μορφές, και, ποικίλει σε βαθμό σοβαρότητας.
- Ο καθένας μας έρχεται αντιμέτωπος με τα σοβαρά αυτά γεγονότα που εξελίσσονται ή σχετίζονται με τις σχολικές μονάδες που εξυπηρετούμε, και, που χρήζουν **άμεσης** και **εξειδικευμένης** υποστήριξης.
- Όταν ένα τραυματικό γεγονός συμβεί στο χώρο του σχολείου, τα σχολεία και η ΥΕΨ θεωρούμε το γεγονός **προτεραιότητα** και **παρεμβαίνουμε άμεσα**.

ΟΡΙΣΜΟΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Κρίση στο χώρο του σχολείου είναι:

ένα γεγονός ή μια σειρά από γεγονότα τα οποία διαταράσσουν την ομαλή λειτουργία του σχολείου και δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν με τους συνήθεις μηχανισμούς του σχολικού συστήματος. Σχετίζεται με σοβαρά τραυματικά γεγονότα (αναμενόμενα ή αναπάντεχα) που θέτουν σε κίνδυνο τη σωματική ή/και την ψυχική υγεία των μαθητών.

ΜΟΡΦΕΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

- Θάνατος μέλους της σχολικής κοινότητας (αιφνίδιος θάνατος, από ασθένεια, αυτοκτονία, από αυτοκινητιστικό δυστύχημα, βίαιος θάνατος/δολοφονία).
- Σοβαρή μορφή βίας στο χώρο του σχολείου (ομαδική ή ατομική) που θέτει σε κίνδυνο τη σωματική ή ψυχική υγεία των μαθητών ή και του προσωπικού του σχολείου (π.χ. σοβαρή ενδοσχολική βία, βανδαλισμός).
- Σοβαρές φυσικές καταστροφές στο σχολικό χώρο ή στην κοινότητα που εδρεύει το σχολείο (π.χ., φωτιά, σεισμός, πλημμύρες).
- Άλλα σοβαρά τραυματικά περιστατικά: π.χ. απαγωγή, πανδημία, μεταδοτικές ασθένειες σοβαρής φύσης.

ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΡΙΣΗ

Είναι **φυσιολογικό** και **αναμενόμενο** να υπάρξουν αντιδράσεις προς ένα ακραίο στρεσογόνο / τραυματικό γεγονός, καθότι τόσο τα παιδιά όσο και οι ενήλικες αισθάνονται έντονα την απουσία ελέγχου και σταθερότητας λόγω του γεγονότος.

Πρωταρχικές ψυχολογικές διεργασίες:

1. Αποδοχή του γεγονότος
2. Αναγνώριση και έκφραση κατάλληλων συναισθημάτων
3. Επανάκτηση αίσθησης ελέγχου
4. Επαναφορά σε ρόλους και δράσεις.

Αναπτυξιακό Επίπεδο	Συνήθεις αντιδράσεις στο περιστατικό κρίσης
0-5	Έντονο κλάμα, αναπτυξιακή παλινδρόμηση, ανάπτυξη φοβικών αντιδράσεων, άγχος αποχωρισμού, δυσκολίες στον ύπνο π.χ. εφιάλτες, δυσκολίες στη διατροφή, αναβίωση μέσα από το παιχνίδι, έντονα συναισθήματα π.χ. θυμός, πανικός
6-11	Παλινδρόμηση, προβλήματα ύπνου ή και διατροφής, έντονα συναισθήματα π.χ. θυμός, θλίψη, σχολικά προβλήματα, δυσκολίες συγκέντρωσης, κοινωνική απομόνωση, έκπτωση / έλλειψη ενδιαφέροντος, συγκρούσεις με αδέρφια και φίλους, επιθετικότητα / παθητικότητα, νευρικότητα, προκλητική συμπεριφορά
12-17	Σωματικά προβλήματα, σχολικά προβλήματα, διάσπαση προσοχής, δυσκολίες διατροφής και ύπνου, απομόνωση, κατάθλιψη, εντάσεις / συγκρούσεις με γονείς και εκπαιδευτικούς, παθητικότητα, προκλητική, βίαιη, αντικοινωνική συμπεριφορά, χρήση / κατάχρηση αλκοόλ ή άλλων ουσιών, αυτοκαταστροφικές συμπεριφορές
17+	Δυσκολίες ύπνου και διατροφής, δυσκολίες διαχείρισης χρόνου, δυσκολίες οργάνωσης, συγκέντρωσης, προσοχής, δυσκολίες σε διαπροσωπικές σχέσεις, αδυναμία διεκπεραίωσης καθημερινότητας, εθισμός (αλκοόλ, ουσίες, τζόγος), βίαιη ή αντικοινωνική συμπεριφορά, κατάθλιψη, αυτοκαταστροφικές συμπεριφορές

ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΟ ΤΡΑΥΜΑ

Ορισμός: η έννοια του ψυχολογικού τραύματος αναφέρεται στην αντίδραση του ατόμου στο γεγονός που προκαλεί έντονο άγχος, και που το ίδιο το άτομο θεωρεί ότι απειλεί τη σωματική ή ψυχική υγεία του ιδίου ή των ατόμων στο άμεσο περιβάλλον του.

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΚΑΘΟΡΙΖΟΥΝ ΤΗ ΣΟΒΑΡΟΤΗΤΑ ΕΝΟΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΟΥ ΤΡΑΥΜΑΤΟΣ

1. Χαρακτηριστικά ατόμου που βιώνει το γεγονός
2. Στοιχεία τραυματικού γεγονότος
3. Αντίδραση του περιβάλλοντος (υποστήριξη/αποχή).

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Η **έγκυρη** και **έγκαιρη** διαχείριση ενός τραυματικού γεγονότος στο πλαίσιο του σχολείου:

- Αποτελεί ασπίδα προστασίας στον ψυχισμό των μαθητών
- Διευκολύνει την ομαλή προσαρμογή τους σε νέες συνθήκες που το γεγονός αυτό μπορεί να επιφέρει.

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΜΟΝΑΔΑ

Σε περίπτωση όπου το σχολείο αντιμετωπίσει περιστατικό κρίσης, προτείνεται σύσταση Ομάδας Διαχείρισης Κρίσης του Σχολείου.

Η Ομάδα, εκπρόσωπος της, προτείνεται να διευθετήσει συντονισμό με τον οικείο ΕΨ ή την Υπεύθυνη Επαρχιακού Γραφείου ΥΕΨ.

Η Ομάδα, εκπρόσωπος της, μπορεί να απευθυνθεί και σε άλλους αρμόδιους φορείς, εάν χρειαστεί, εντός ή εκτός ΥΠΑΝ.

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΜΟΝΑΔΑ

Συνεπώς, σε κάθε σχολική μονάδα ορίζεται απαραίτητο:

- ❑ Προετοιμασία!
- ❑ Προκαθορισμός σχεδίου δράσης / διαχείρισης σχολείου για διαφορετικές μορφές κρίσης. Προσαρμόζεται στις εξατομικευμένες ανάγκες του **ατόμου**, είτε αφορά παιδί, εκπαιδευτικούς, γονείς, αλλά και τις ανάγκες της **σχολικής μονάδας** ως σύστημα
- ❑ Συγκρότηση ομάδας με την έναρξη της κάθε σχολικής χρονιάς:
 - Προσδιορισμός ξεκάθαρων ρόλων / καθηκόντων (ποιος θα δράσει, πότε και με ποιόν τρόπο)
 - Κατέχει συντονιστικό ρόλο, οργανώνει το σχολείο, καλεί άλλους ειδικούς.
 - Αποτελεί σημείο αναφοράς, συνδεδετικός κρίκος με όσες υπηρεσίες εμπλακούν, συμπεριλαμβανόμενης της ΥΕΨ, αφού απαιτείται διαθεματική αντιμετώπιση

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΡΙΣΕΩΝ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Πρωταρχικός Στόχος Διαχείρισης Κρίσης:

αποτελεί η παροχή συμβουλευτικής, διερεύνησης και παρέμβασης, σε ατομικό ή ομαδικό επίπεδο, για την αντιμετώπιση των συνθηκών που έχουν δημιουργηθεί σε όσους επηρεάστηκαν από μια κρίση.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΡΙΣΕΩΝ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Επιμέρους Στόχοι:

- Ενδυνάμωση ψυχικής υγείας και ενίσχυση κλίματος ασφάλειας στο σχολικό πλαίσιο
- Παροχή πρακτικών οδηγιών για αντιμετώπιση του γεγονότος αλλά και τυχόν παρόμοιων μελλοντικών καταστάσεων
- Συμβουλευτική για αποτελεσματική συναισθηματική διαχείριση σε άτομα που εκδηλώνουν έντονα συμπτώματα άγχους ή και πανικού
- Διασύνδεση ατόμων μέσω των δικτύων συναισθηματικής ενδυνάμωσης, προστασίας και ασφάλειας τους
- Ενθάρρυνση ατόμων για σύνδεση με αρμόδιες υπηρεσίες για σκοπούς παρέμβασης σε περίπτωση σοβαρού ψυχολογικού τραύματος.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΡΙΣΕΩΝ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

1. Ανάπτυξη Σχεδίου Δράσης
2. Ψυχολογικές Πρώτες Βοήθειες (Psychological First Aid)
3. Αρχική αναγνώριση ατόμων που βρίσκονται ή μπορεί να τεθούν σε επικινδυνότητα – Κύκλοι Ευαλωτότητας
4. Δημιουργία / ενίσχυση υποστηρικτικού δικτύου

1. Ανάπτυξη Σχεδίου Δράσης

Πως μπορούμε να βοηθήσουμε – Διαχείριση Σχολικής Μονάδας

Επικοινωνία με το σχολείο – Αξιολόγηση αιτήματος

- Βαθμός σοβαρότητας και φύση συμβάντος
- Διερεύνηση υφιστάμενων ενεργειών – σε συνεργασία με την Ομάδα Διαχείρισης Κρίσης του σχολείου.
- Αξιολόγηση αναγκών
 - Ειδικές Συνθήκες: Πληθυσμός με ειδικές ανάγκες (π.χ., ΔΑΦ, απώλεια ακοής/όρασης, κινητικά προβλήματα), προβλήματα υγείας, μεταναστευτικό προφίλ
- Εκτίμηση χειρισμού / ενεργειών
- Υπάρχει ιστορικό παρόμοιων γεγονότων στο σχολείο; Πότε και πόσο πρόσφατα αντιμετώπισε παρόμοιο τραυματικό γεγονός;

1. Ανάπτυξη Σχεδίου Δράσης

Πως μπορούμε να βοηθήσουμε – Διαχείριση Σχολικής Μονάδας

Επικοινωνία με το σχολείο – Αξιολόγηση αιτήματος

- Μπορεί το σχολείο να ανταποκριθεί στο συμβάν με αποτελεσματικό τρόπο;
- Εμπλέκονται άλλοι φορείς άμεσα;
- Υπάρχει ενδιαφέρον από τα ΜΜΕ;

1. Ανάπτυξη Σχεδίου Δράσης

Πως μπορούμε να βοηθήσουμε – Διαχείριση Σχολικής Μονάδας

Συγκρότηση Ομάδας Διαχείρισης Κρίσεως ΥΕΨ: Προετοιμασία / Ανάθεση ρόλων

- Διευκρίνιση δεδομένων
 - Περιγραφή συμβάντος: αριθμός ατόμων που εμπλέκονται, χρονολογική ηλικία ατόμων, άλλες σημαντικές πληροφορίες
 - Ενέργειες μέχρι αυτή τη στιγμή
 - Άλλες υπηρεσίες που εμπλέκονται
- Απόφαση για το είδος στήριξης που θα δοθεί στο σχολείο
 - Σε ποιους (συγκεκριμένα), με ποιον τρόπο, σε ποιο χώρο
- Ανάθεση Ρόλων

1. Ανάπτυξη Σχεδίου Δράσης

Πως μπορούμε να βοηθήσουμε – Διαχείριση Σχολικής Μονάδας

Ανάλυση Επικινδυνότητας – Συνάντηση στο χώρο του Σχολείου

- Εμπλεκόμενοι: Διευθυντής Σχολείου, ΣΕΑ, άλλα μέλη διευθυντικής ομάδας, μέλη της ενδοσχολικής ομάδας πρόληψης και διαχείρισης κρίσης, άλλα άτομα που γνωρίζουν τον εμπλεκόμενο μαθητή και μπορεί να βοηθήσουν στην διαχείριση...

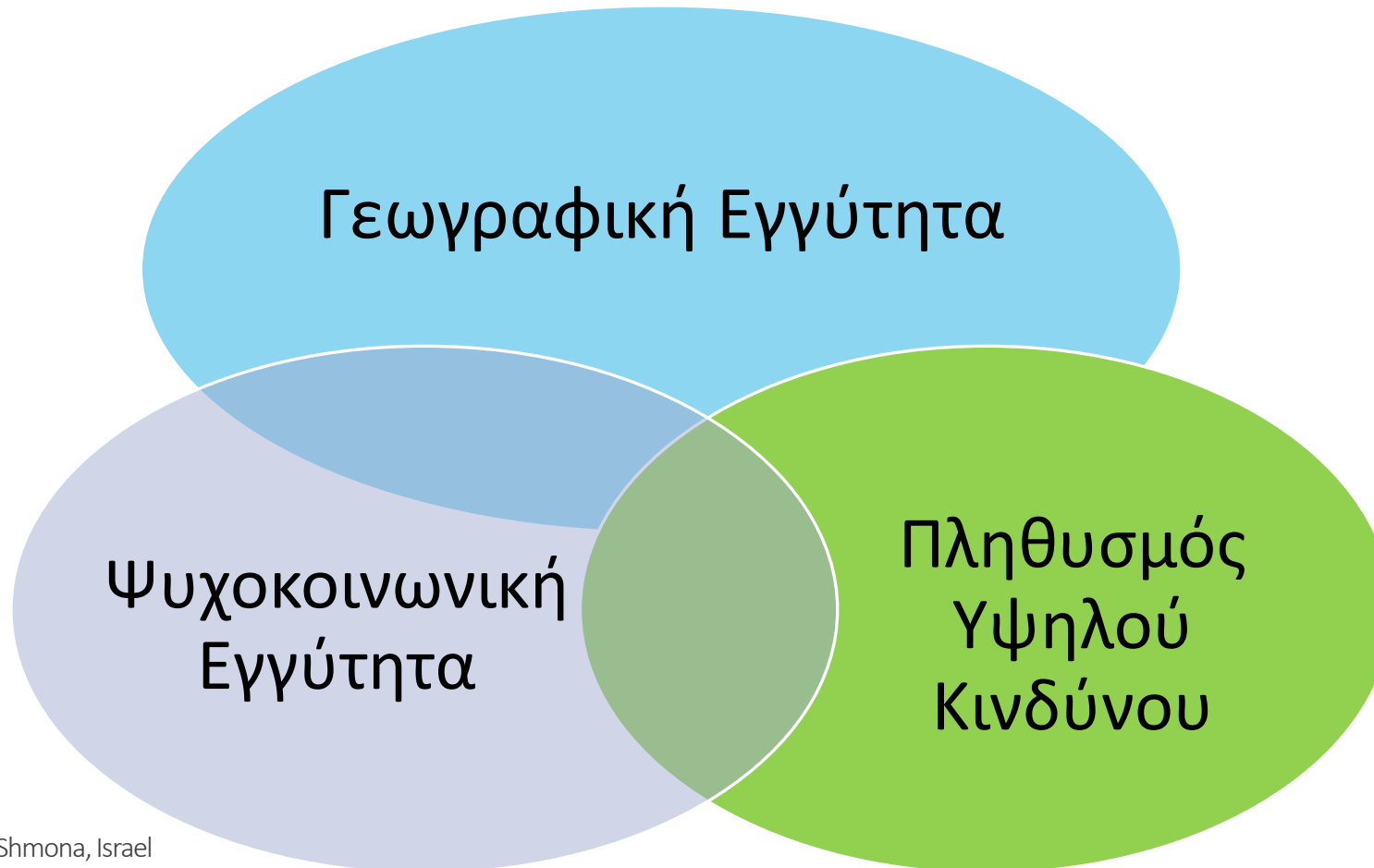
2. Ψυχολογικές Πρώτες Βοήθειες / Psychological First Aid

- Αφορά την **άμεση** διαδικασία παρέμβασης και στήριξης ατόμων μετά την εμπειρία ενός τραυματικού γεγονότος.
- Στόχος: η μείωση του άγχους και η πρόληψη ανάπτυξης σοβαρότερων συμπτωμάτων.
- Άτομα που έχουν βιώσει ένα τραυματικό γεγονός δεν σημαίνει αυτόματα ότι θα χρειαστούν συστηματική θεραπεία. Η άμεση διαχείριση μπορεί να τα βοηθήσει να ξεπεράσουν όσο πιο ανώδυνα γίνεται το τραύμα που έχουν βιώσει.

2. Ψυχολογικές Πρώτες Βοήθειες / Psychological First Aid

3. Κύκλοι Ευαλωτότητας / Circles of Vulnerability

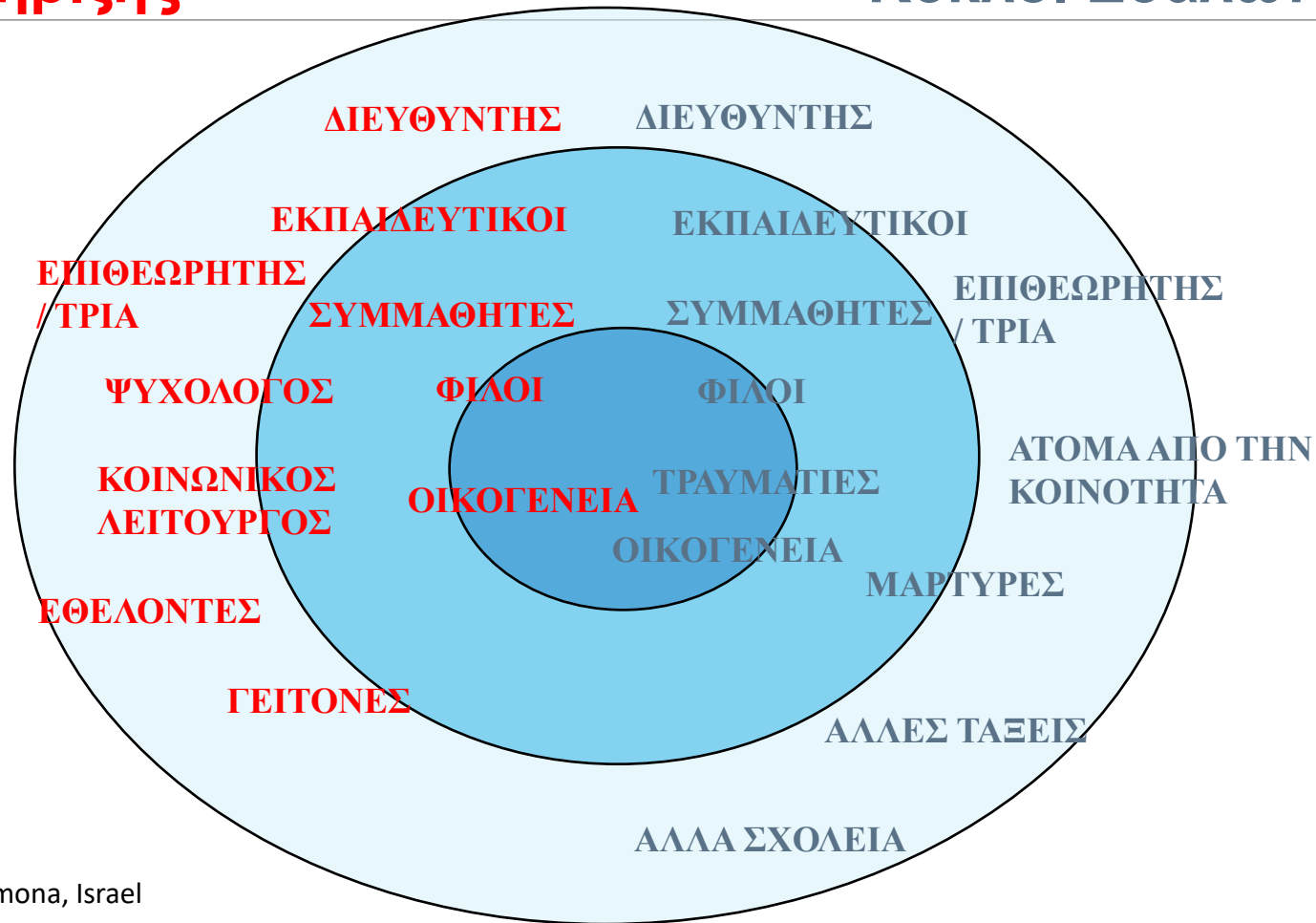

CSPC, Tel Hai College, Kiryat Shmona, Israel

4. Δημιουργία Υποστηρικτικού Δικτύου

Κύκλοι Υποστήριξης

Κύκλοι Ευαλωτότητας

CSPC, Tel Hai College, Kiryat Shmona, Israel

Επιπρόσθετα Βοηθητικά tips

Αποτελεσματική Επικοινωνία σε συνθήκη Κρίσης

- Δημιουργία συγκεκριμένου script το οποίο παραμένει σταθερό.
 - Συμπεριλαμβάνει ξεκάθαρες, σύντομες, συγκεκριμένες πληροφορίες.
 - Δίνεται συνεπής αναφορά στα γεγονότα.
 - Είναι επαναλαμβανόμενο από όλους τους εμπλεκόμενους.
-
- Μέσω αυτού, ενισχύεται η διατήρηση ιδιωτικότητας του σχολείου και των δεδομένων της συνθήκης κρίσης.

Επιπρόσθετα Βοηθητικά tips

Αποτελεσματική Επικοινωνία σε συνθήκη Κρίσης

Πολλοί από εσάς θα έχετε ήδη ενημερωθεί ότι ο συνάδελφός μας, Α , δυστυχώς πέθανε ξαφνικά το Σάββατο βράδυ στο σπίτι του. Η οικογένειά του προγραμματίζει την κηδεία του.

Το πιο πάνω γεγονός θα έχει αναστατώσει αρκετούς από τους μαθητές μας. Έχει ζητηθεί από την Ομάδα Διαχείρισης Κρίσης να μας βοηθήσει. Αυτή η Ομάδα βρίσκεται ήδη στο σχολείο μας για να στηρίξει μαθητές που χρειάζονται άμεσα βοήθεια. Είναι φυσιολογικό να υπάρχουν και εκπαιδευτικοί οι οποίοι να δυσκολεύονται να αντιμετωπίσουν την κατάσταση. Αν κάποιος από εσάς επιθυμεί να μιλήσει, μπορεί να κατευθυνθεί στην αίθουσα που βρίσκονται.

Προσπαθώντας να στηρίξουμε τους μαθητές μας σε αυτή τη δύσκολη φάση και να τους δείξουμε ότι είμαστε κοντά τους, θα ήταν καλό να αποφεύγονται οι δημόσιες ανακοινώσεις σε σχέση με το συμβάν αυτό.

Επιπρόσθετα Βοηθητικά tips

Αποτελεσματική Επικοινωνία σε συνθήκη Κρίσης

Θα ζητούσα από τους εκπαιδευτικούς να διαβάσετε στην τάξη την πιο πάνω ανακοίνωση και να ενισχύσετε τους μαθητές μας να μοιραστούν τις σκέψεις/συναισθήματα/ανησυχίες τους.

Αν θέλετε να παραφράσετε την ανακοίνωση, μπορείτε να το κάνετε χωρίς όμως να διαφοροποιείται το περιεχόμενο.

Ευχαριστώ για την πρόθεσή όλων να βοηθήσουμε τους μαθητές μας να αντιμετωπίσουμε αυτή τη συνθήκη.

Αποτελεσματική Επικοινωνία σε συνθήκη Κρίσης

Παράδειγμα **script** προς μαθητές

Έχω κάποια άσχημα / λυπηρά νέα να μοιραστώ μαζί σας...

Ο Υπεύθυνος Τμήματός σας, ο κύριος Α., δυστυχώς πέθανε ξαφνικά το Σάββατο βράδυ στο σπίτι του. Η οικογένειά του προγραμματίζει την κηδεία του. Μόλις έχουμε περισσότερες πληροφορίες θα ενημερώσουμε τους γονείς σας.

Όταν προκύπτει τέτοιο συμβάν, οι άνθρωποι συνήθως έχουν πολλά ερωτήματα. Είμαι εδώ για να απαντήσω στις ερωτήσεις σας. Πιθανόν να μην γνωρίζω όλες τις απαντήσεις, αλλά θα σας απαντήσω με ειλικρίνεια και πάντα με σεβασμό ως προς την οικογένεια του κύριου Α.

Θέλω επίσης να σας πω ότι το κάθε άτομο αντιδρά διαφορετικά σε τέτοιου είδους συμβάντα, και αυτό είναι εντάξει. Κάποια άτομα πιθανόν να κλάψουν, άλλα πιθανόν να θυμώσουν, άλλα να μην κλάψουν καθόλου.. Όλες οι αντιδράσεις είναι αποδεκτές.

Αν επιθυμείτε να μιλήσετε σε κάποιον ειδικό για τα συναισθήματα ή τις αντιδράσεις σας για το θάνατο του κύριου Α., ενημερώστε με και θα το διευθετήσουμε. Τώρα, είμαι εδώ για σας, για να σας ακούσω. Έχετε κάποιες ερωτήσεις;

Επικοινωνία σε συνθήκη Κρίσης

*Δείγματα Επιστολών / Ανακοινώσεων

Οδηγός Εκπαιδευτικών. Διαχείριση Κρίσεων στα Σχολεία. Συγγραφή ΥΕΨ (2012).

https://www.moec.gov.cy/edu_psychology/ekdoseis.html

Εγχειρίδιο Διαχειρίζομαι το πένθος. Συγγραφή ΥΕΨ (2006).

https://www.moec.gov.cy/edu_psychology/ekdoseis.html

Μήπως προκύπτουν καθόλου ευκαιρίες εξέλιξης / βελτίωσης που εκπηγάζουν από την έκθεση μας σε μια κρίση;

Μια κρίση πιθανόν:

- ✓ Να δράσει επιζήμια - να σε καταστρέψει, να σε διαλύσει.
- ✓ Να προσδιορίσει την πορεία σου
- ✓ Να σε κάνει πιο δυνατό

Ευχαριστούμε!